

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Türkiye’de Uzaktan Çalışma Konusu Üzerine Hazırlanan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Bir Analizi

A Bibliometric Analysis of Graduate Theses on Remote Work in Turkey

Merve ERTÜRK

Doktora Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

merveturk.mrv@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-6622-0204

Osman Kürşat ACAR

Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü

osmanacar@sdu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-1961-645X

Öz: Bu çalışmada “uzaktan çalışma” konusuna yönelik ilgi artışını görebilmek adına konu üzerine hazırlanmış olan lisansüstü tezlerin bibliyometrik bir analizinin yapılması amaçlanmıştır. Çalışma verileri Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan, 2005-2021 yılları arasında hazırlanan ve belli elemelerden geçirildikten sonra geri kalan 104 lisansüstü tezdten elde edilmiştir. Tezlerin bibliyometrik analizi yapılırken “tez türü”, “yayın dili”, “yayın yılı”, “hazırladığı üniversite”, “enstitü”, “anabilim dalı”, “danışman unvanı”, “ilişkilendirilen konu”, “çalışmanın yöntemi”, “sayfa sayısı”, “tez yazarının cinsiyeti” ve “anahtar sözcükler” gibi kategoriler belirlenmiş ve bu kategoriler üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda; lisansüstü tezlerin büyük oranda 2021 yılında, yüksek lisans düzeyinde, sosyal bilimler enstitüsü ve işletme anabilim dalı bünyesinde ve Türkçe olarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Tezlerin %61,5’inin 2021 yılında hazırlanması son dönemde konuya olan ilgi artışını gözler önüne sermiştir. Ayrıca uzaktan çalışma konusu en fazla hukuki boyut, çalışan deneyimi, örgütsel bağlılık, iş-yaşam dengesi ve performans gibi açılardan ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan çalışma, bibliyometrik analiz, lisansüstü tezler, ulusal tez merkezi.

Abstract: In this study, it is aimed to conduct a bibliometric analysis of the postgraduate theses on the subject in order to see the increase in interest in the subject of "remote working". The study data were obtained from 104 postgraduate theses in the National Thesis Center database, which were prepared between 2005-2021 and remained after certain screening. During the bibliometric analysis of the theses, categories such as "type of thesis", "language of publication", "year of publication", "university of preparation", "institute", "department", "title of advisor", "associated subject", "method of study", "number of pages", "gender of thesis author" and "keywords" were determined. Analysis was carried out over these categories. As a result of the analysis, it was determined that most of the graduate theses were prepared in 2021, at the master's level, within the institute of social sciences and the department of business administration, and in Turkish. The fact that 61.5% of the theses were prepared in 2021 revealed the recent increase in interest in the subject. In addition, the issue of teleworking was mostly addressed in terms of legal aspects, employee experience, organizational commitment, work-life balance and performance.

Keywords: Remote work, bibliometric analysis, postgraduate theses, national thesis center.

Geliş Tarihi:03.09.2022

Kabul Tarihi:23.04.2024

Yayın Tarihi:30.04.2024

Atıf: Ertürk, M. & Acar, O. K. (2024). Türkiye’de uzaktan çalışma konusu üzerine hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik bir analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 158-173. Doi: 10.33437/ksusbd.1170622

GİRİŞ

Günümüzde bilgisayarlara, akıllı telefonlara ve internete erişimi olan insan sayısı gittikçe artmakta ve bilgi iletişim teknolojilerindeki ve internetteki gelişmeler sayesinde istenilen her şeye uzaktan erişilebilmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sayesinde uzaktan erişilebilir ve tamamlanabilir hale gelen şeylerden birisi de işlerdir. İşin bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde ana merkezden uzak farklı bir yerde yapılması uzaktan çalışma olarak ifade edilmektedir (Öztürkoğlu, 2013: 121). Uzaktan çalışma internete erişimi olan ve bu erişimi sağlayacak akıllı telefonu, bilgisayarı ya da tableti olan birisinin işlerini işyeri dışında yürütebilmesi faaliyetidir. İnşaat, taşımacılık, sanayi ve turizm gibi sektörler uzaktan çalışmaya pek müsait olmasa da bilişim, yazılım, insan kaynakları, çağrı merkezi, bankacılık gibi ofis ortamında yürütülen işler uzaktan çalışmaya uygun işlerdendir. Tüm işlerin uzaktan tamamlanabilmesi pek mümkün görünmese de birçok iş ve işçi için mümkün görünmektedir.

2019 yılında Çin’de ortaya çıkan, tüm dünyayı etkisi altına alan Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ifade edilen Covid-19 salgını uzaktan çalışmanın uygulanmasına olanak sağlamıştır. Covid-19 virüsünden korunma tedbirleri kapsamında karantina uygulamaları başlatılmış ve sokağa çıkma yasakları ile insanlar ve işleri evlere taşınmıştır. Uygulanan karantinalar ile uzaktan çalışmayı bilen veya bilmeyen tüm çalışanlar kısa süreli de olsa uzaktan, evden çalışma imkanına ulaşmışlardır. Uzaktan çalışmayı deneyimleyen çalışanlardan bir kısmı söz konusu çalışma modelinden memnun olduğunu bir kısmı ise memnun olmadığını ifade etmiştir. Her şeye rağmen uzaktan çalışma modelini uygulayan kurumların, uzaktan çalışanların ve uzaktan çalışmayı bilen kişilerin sayısı giderek artmaktadır.

Her geçen gün uzaktan çalışmaya olan ilginin artması araştırmacıları da bu yönde bilimsel çalışmalar yapmaya yöneltmektedir. Bilimsel çalışmalar önceki çalışmaların devamını ve sonraki çalışmaların da öncüllerini oluşturmaktadır. Bu nedenle belli bir disiplinde yürütülen çalışmaların geçmişinin gözler önüne serilmesi, geleceğine yönelik bir yol haritasının belirlenebilmesi ve bilimsel bir süreç oluşturabilmesi için bilimsel çalışmaların toplu halde incelenmesi önem arz etmektedir. Belli alan ya da disiplin özelinde toplu bir şekilde incelenebilecek bilimsel çalışmalardan birisini de tezler oluşturmaktadır (Aksöz ve Yücel, 2020: 391). Lisansüstü eğitimin çıktılarını oluşturan tezler önemli veri kaynaklarını oluşturmakta ve bu veriler bibliyometrik analiz yöntemi sayesinde kapsamlı bir şekilde incelenebilmekte ve değerlendirilebilmektedir.

Bibliyometrik analiz, herhangi bir alanda yayınlanmış bilimsel çalışmaların değerlendirilmesi ve nesnel veriler sağlanabilmesi adına önemli bir analiz yöntemidir (Martinez vd., 2015: 258). Bu çalışmanın amacı da uzaktan çalışma ile ilgili lisansüstü tez çalışmalarının bibliyometrik analizini yaparak konu ile ilgili çalışma yapan araştırmacıların alana katkılarının açığa çıkartılması ve uzaktan çalışma konusuna yönelik araştırmacı eğilimlerinin belirlenmesidir. Aynı zamanda lisansüstü tezlerde uzaktan çalışma ile ilişki kurulan konular hakkında bilgi verilmesi ve gelecekte çalışma yapılabilecek boş alanların görülebilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda çalışma 3 ana bölümden oluşmaktadır. İlk olarak uzaktan çalışma kavramı ele alınmakta ve devamında çalışma yöntemi hakkında bilgiler verilmektedir. Daha sonra ise yöntem dâhilinde elde edilen bulguların analizi yapılmakta ve çalışma sonuçlandırılmaktadır.

UZAKTAN ÇALIŞMA KAVRAMI

Çalışma, gerçekleştiği döneme ve medeniyete göre farklı anlamlarda kullanılmıştır. Çalışma kavramı için eski Yunan’da “emek” kavramı kullanılmıştır ve bu sözcük “lanet” anlamına gelmektedir. Roma ve Yunanlılar tarafından kullanılan “labour” sözcüğü ise “zahmet”, “yorgunluk”, “acı” gibi anlamlara gelmektedir (Wrenn, 1964: 25’den akt. Keser ve Kümbül Güler, 2016: 61-62). Türk Dil Kurumu (TDK)’na göre “bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Çalışma eylemi bir çabanın, zahmetin, emeğin sonucu oluşsa da insan hayatının büyük bir kısmına hâkim olmakta ve sosyal hayattaki yerini statüsünü belirlemektedir. Kişinin ekonomik bakımdan bağımsız olmasını ve var olan potansiyelini ortaya çıkarmasını sağlamaktadır (Ören ve Yüksel, 2012: 38).

Çalışma, çalışma hayatı, çalışma şekilleri ve çalışan ilişkileri küreselleşme ve teknolojik gelişmeler sayesinde değişimler ve dönüşümler yaşamaktadır. Yaşanan bu değişim ve dönüşümlerden birisi atipik çalışma modellerinin ortaya çıkmasıdır. Bilgi, teknoloji, ekonomi ve siyaset gibi pek çok konuda yaşanan değişimlere ayak uydurabilme yeteneği olan esneklik (Yorgun, 1999: 215) kavramı çalışma kavramı ile buluşmuş ve çalışanların çalışma türünü ve çalışma şartlarını kendi ihtiyaçlarına göre belirleyebilme özgürlüğünü sağlamıştır (Ekonomi, 1993: 60). Ekonomik ve sosyal koşullarda yaşanan değişimler, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, küreselleşme ve rakabetin artması (TİSK, 1994: 9), işsizliğin artması (Bozdağlıoğlu, 2008: 61) gibi nedenlerle tipik (geleneksel) çalışma şekillerinden atipik esnek çalışma şekillerine geçilmiştir. Esnek çalışma; geleneksel istihdamda yer alan uygulamaların olmadığı, çalışılan sürenin, çalışma yerinin ve zamanın değişebildiği çalışma modellerini ifade etmektedir. Esnek çalışma şekilleri içerisinde ise ödünç iş ilişkisi, alt işverenlik (taşeronluk), part-time çalışma, vardiyalı çalışma, çağrı üzerine çalışma, yoğunlaştırılmış iş haftası, iş paylaşımı, evde çalışma ve tele/uzaktan çalışma bulunmaktadır (ÇSGB, 2015: 28; Öztürk, 2013: 112).

“Tele” kelime olarak “uzaktan” anlamına gelmektedir (Ölçer, 2004: 145). İletişim teknolojilerindeki gelişmeler sayesinde ortaya çıkan tele/uzaktan çalışma, bilişim teknolojilerine uygun işin bilişim teknolojileri kanalı ile iş yeri dışında bir mekânda, ev, rekreasyon alanı, otel odası, araç veya herhangi diledikleri başka bir yerde internet üzerinden bir telefon ya da bilgisayar ile yapılabilmesidir (Alkan Meşhur, 2011: 73). Bilgi teknolojilerinin sunduğu imkânlar çerçevesinde yaşanan mekânsal esneklik, işlerin ofis dışına taşınmasını sağlamıştır (Kavi ve Koçak, 2010: 70). Uzaktan çalışma, bilgi ve iletişim teknolojilerinin imkân verdiği andan itibaren ise yenilikçi bir çalışma modeli olarak kabul edilmiştir (Tanpipat vd., 2021: 1). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise uzaktan çalışmayı; “çalışanın işyerindeki iş arkadaşlarıyla kişisel temasını ayırdığı ve yeni teknolojilerin iletişimi kolaylaştırarak bu ayrışmayı mümkün kıldığı, böylece işin merkez ofislerden veya üretim tesislerinden uzak bir yerde gerçekleştirildiği bir çalışma biçimi” olarak tanımlamıştır (ILO, 1990). Kısaca işin teknolojiler aracılığıyla mekândan bağımsız bir şekilde yapılabilmesini ifade etmektedir (Murphy, 1996: 27).

Türk hukukunda ise uzaktan çalışma modeli 20 Mayıs 2016 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan “6715 sayılı İş Kanunu ile Türkiye İş Kurumu Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile düzenlenmiş olup 4857 sayılı İş Kanunu madde 14’de “çağrı üzerine çalışma ve uzaktan çalışma” şeklinde yer almaktadır. Söz konusu maddenin 4. fıkrasına göre uzaktan çalışma; “işçinin, işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu kapsamında iş görme edimini evinde ya da teknolojik iletişim araçları ile işyeri dışında yerine getirmesi esasına dayalı ve yazılı olarak kurulan iş ilişkisidir.” şeklinde ifade edilmektedir. Covid-19 ile virüs salgınından korunmak amacıyla evden çalışma uygulamasına geçilmesi uzaktan çalışmaya yönelik daha ciddi adımlar atılması gerekliliğini doğurmuştur. Pandeminin devam ettiği günlerde 10 Mart 2021 tarihinde de 31419 sayılı Resmi Gazete’de “Uzaktan Çalışma Yönetmeliği” yayınlanmıştır. Yönetmelikte 16 maddeye yer verilerek uzaktan çalışma konusunun ana çerçevesi çizilmiş ve yönetmeliğin 4. Maddesinde yine aynı uzaktan çalışma tanıma yer verilmiştir.

Kanunda yer alan uzaktan çalışma tanımından anlaşılacağı üzere, uzaktan çalışma hem evde çalışmayı hem de teknolojik araçlar aracılığıyla işyeri dışında tamamlanan tele çalışmayı içerisine alan geniş bir kavramı ifade etmektedir (Süzek, 2016: 275). Bir çalışmanın tele çalışma olması ve işyeri dışında yapılan diğer çalışmalardan ayrılabilmesi için; çalışmanın iş yerinden uzak bir yerde yapılması (Öztürk İnal, 2022: 24) ve işin bilgi ve iletişim teknolojileri üzerinden tamamlanması gerekmektedir (Görücü, 2018: 299). Evde çalışmada işin yapıldığı yer sabitken tele çalışma hareketli ve ev dahil araba, uçak, tren, otel gibi değişkendir (Hekimler, 2021: 104). Günümüzde evde çalışma geleneksel anlamını yitirmiş, geçmişte var olan birim başı üretim gerçekleştirilen evde çalışma modeli bilgisayar ve iletişim teknolojileri sayesinde yeniden şekillenmiş ve daha pek çok işin özellikle vasıf gerektiren işlerin de evden yapılmasını mümkün hale getirmiştir (Soysal, 2006: 147; Yorgun, 2010: 173).

Uzaktan çalışma modeli hem çalışanlar hem de işverenler için birçok avantajlar sağlamakta ama avantajlarının yanında dezavantajlar da doğurmaktadır. Uzaktan çalışma modeli çalışana zamanını istediği gibi planlayabilme ve kendi kontrolü doğrultusunda kullanabilme, kendisine ve ailesine daha fazla zaman ayırabilme, yol ücretlerini ve yolda geçen zamanı tasarruf edebilme (Naswall vd., 2008: 5), esneklik ve özerklik ile ev ve iş yaşamı arasında dengeyi sağlayabilme, üretkenlik ve iş tatmini gibi avantajlar sağlamaktadır (Tavares, 2017). Uzaktan çalışmanın çalışanlara sağladığı avantajların yanında

bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Çalışma eyleminin işyeri dışında gerçekleşmesi dolayısıyla çalışan hem sosyal hayattan hem de mesleki ortamdan izole olmakta (Kurland ve Bailey: 1999: 61), sabit bir mesai kavramı olmaması nedeniyle iş ve özel yaşam dengesi bozulmakta (Naswall vd., 2008: 5), ev ortamında çalışması sürekli bölünmekte ve işi ile ilgili gerekli olan eğitim desteğinin ve teknik desteğin önemi artmaktadır (Akkirman ve Harris, 2005: 397). Bu nedenlerle çalışanların motivasyon ve tatmin seviyeleri düşmekte ve performans kaybı yaşanmaktadır.

Uzaktan çalışmanın avantajlarına işverenler açısından bakıldığında ise ofislerde daha az çalışan barındırmaktan dolayı ofis kiralama, elektrik, internet, temizlik gibi masraflardan tasarruf edilmesi akla ilk gelen avantajdır. Uzaktan çalışmanın yetenekli kişilerden daha çok yararlanma, bir zaman sınırı olmadan hizmete devam etme, engellilerin ve birisine bakmakla sorumlu olan kadınların işgücüne katılım oranlarını artırma gibi avantajları bulunmaktadır. Aynı zamanda iş devamsızlığında azalma (Fitzer, 1997: 68), işgücü devir hızı oranlarında düşme yaşanması (Austin-Engole vd., 2020: 50) çalışan motivasyonu, tatmini ve verimliliğinde artış sağlanması diğer avantajlarını oluşturmaktadır (Taner ve Avşar Negiz, 2018: 569). Uzaktan çalışmanın işverenler açısından önemli dezavantajlarından biri ise güvenlik ile ilgili yaşanabilecek problemlerdir. Çalışmaların güvenli olmayan ağlarda, güvenli olmayan şekillerde yapılması işletmelerin zarara uğramasına neden olabilir (Roseberry, 2008). Aynı zamanda uzaktan çalışan kişinin performansını izlemenin zor olması (Harpaz, 2002), çalışanın motivasyonunda ve üretkenliğinde azalma yaşanması (Doyle, 2005: 1) diğer dezavantajlı tarafları olarak belirtilmektedir.

Tüm bunların yanında uzaktan çalışmanın her meslek için uygun bir çalışma yöntemi olmayacağı ifade edilmektedir. Yönetici, idareci, mimar, mühendis, öğretmen, finans, sigorta, medya çalışanı, online satış yapan işletme sahibi, muhasebeci, tercüman gibi çalışanlar uzaktan çalışma modeline uygunken; sağlık, emniyet, tarım, ormancılık, konaklama, inşaat sektörü çalışanları, madenciler, yaşam için gerekli malların üretimini ve dağıtımını yapan kişiler uzaktan çalışma modeline uygun bulunmamaktadır (Fadinger ve Schymik, 2020: 2; Deloitte, 2020: 5). Yüz yüze yapılması gereken işlerin uzaktan çalışma ile yapılmaması önerilmekte ve uzaktan çalışacak kişilerin uzaktan çalışmaya uygun kişilerden seçilmesine dikkat etmek gerekmektedir (Ölçer, 2004: 159).

YÖNTEM

Mevcut çalışmada Türkiye'deki uzaktan çalışma üzerine yapılan lisansüstü tezlerin genel profilinin çıkarılması amaçlanmıştır. Çalışmada doküman incelemesi yoluyla elde edilen verilerin analizi için bibliyometrik analiz yöntemine başvurulmuştur. Bibliyometri kavramını ilk kez Alan Pritchard tarafından 1969 yılında kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz belirli bir alanda veya belirli bir akademik süreli yayında yapılan yayınların belirlenen parametreler doğrultusunda sayısal analize tabi tutulması ve istatistiksel olarak sunulması olarak tanımlanabilir (Pritchard, 1969: 348). Bibliyometrik analizler, çeşitli alanlarda yapılan çalışmaların mevcut profilini çıkarma, süreç içerisindeki gelişmelerini ve gelecekte nereye gideceğini ortaya koyma yolunda önemli bir istatistiksel yöntemdir (De Bakker vd., 2005). Birçok alan için makale, kitap, bildiri ve tezlerin bibliyometrik analizleri yapılmaktadır. Türkiye'de de son yıllarda bibliyometrik analiz yöntemi kullanılarak pek çok alanda lisansüstü tezlerin taraması yapılmaktadır. Muhasebe (Alkan, 2014), girişimcilik (Kılıç vd., 2017), sürdürülebilir turizm (Demirbulat ve Dinç, 2017), yöresel yiyecekler (Ayaz ve Türkmen, 2018), dijital dönüşüm (Özispa ve Akdaş, 2019), iş ve yaşam dengesi (Aslan, 2021), zaman yönetimi (Diboğlu ve Eryılmaz, 2021), sanal kaytarma (Pektaş ve Aydın, 2022), vergi afları (Yelman, 2022) üzerine yapılan bibliyometrik analizler verilebilecek örnekler arasında yer almaktadır.

Araştırma verilerinin toplanmasında Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinden faydalanılmıştır. Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde tarama yapmayı sağlayan "Gelişmiş Tarama" özelliği kullanılmıştır. Gelişmiş tarama sekmesinde yer alan "Aranılacak Kelime(ler)" kısmına "Uzaktan Çalışma", "Tele Çalışma", "Evden Çalışma", "Uzaktan Çalışan", "Tele Çalışan", "Evden Çalışan", "Remote Work", "Telework", "Remote Worker", "Teleworker" anahtar kelimeleri yazılmış, "Aranılacak Alan" sekmesinde "Tümü" ve "Arama Tipi" sekmesinde "İçinde Geçsin" seçeneği işaretlenmiştir. Konu ile ilgili ilk lisansüstü tezin 1997 yılında yazıldığı ve 1997 ile 2005 yılları arası 12 adet tezin erişime kapalı olduğu tespit edilmiştir. Erişime açık en eski lisansüstü tezin 2005 yılında hazırlandığı görülmüş ve analiz için 2005-2021 yılları arası erişime açık olan tezler incelemeye dahil edilmiştir. Burada erişime kapalı olan, birden fazla anahtar kelime altında yer alan, ilgili terimlere sadece sözcük düzeyinde

değinen ve konu ile ilgili olmayan lisansüstü tezler araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Elde edilen benzer veriler belirli kategoriler çerçevesinde bir araya getirilmiştir. Lisansüstü tezlerin türü, yayın yılları, yazım dilleri, hazırlandıkları üniversiteler, enstitü, anabilim dalı, tez danışmanlarının akademik unvanı, uzaktan çalışma ile ilişkilendirilen konular, araştırmanın yöntemleri, tezi hazırlayan kişilerin cinsiyeti, sayfa aralıkları ve kullanılan anahtar kelimeleri araştırmada kullanılan kategorileri oluşturmaktadır.

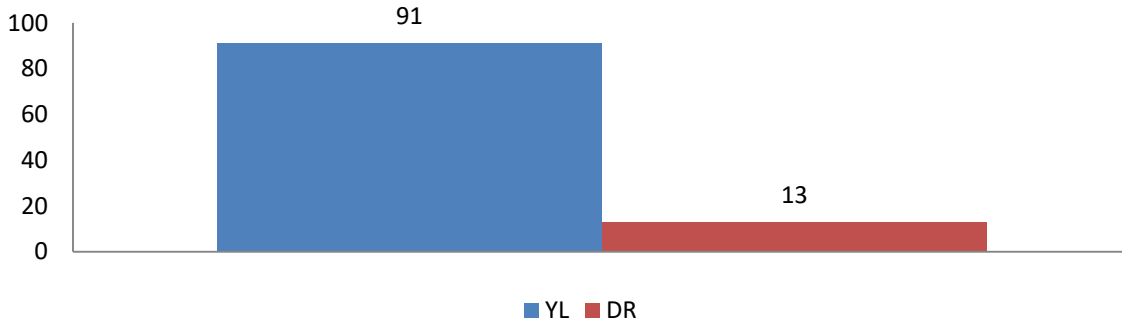
BULGULAR

Araştırma verileri Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. 2005-2021 yılları arası elde edilen 232 tezdten birden fazla anahtar kelime altında yer alan aynı tezlerin ayrıştırılması yapıldıktan sonra toplamda 114 teze ulaşılmıştır. Bu tezler arasında söz konusu terimlere sadece sözcük düzeyinde yer veren ve konu ile ilgili olmayan 10 adet tez de çıkarıldıktan sonra geri kalan 104 adet tez çalışma kapsamında analize dahil edilmiştir.

Yapılan çalışmalarda uzaktan çalışma kelimesi yerine evden çalışma ve tele çalışma kelimeleri de kullanılmıştır. Bu çalışmada anlam karışıklığını önlemek adına çalışma boyunca "uzaktan çalışma" terimi kullanılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde 2005-2021 yılları arasında veri tabanında yer alan lisansüstü tez çalışmaları tek tek incelenmiş ve elde edilen veriler aşağıda yer alan grafikler ve tablolar aracılığıyla sunulmuştur.

Uzaktan çalışma konusu ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin tez türlerine göre dağılımına Grafik 1'de yer verilmiştir.

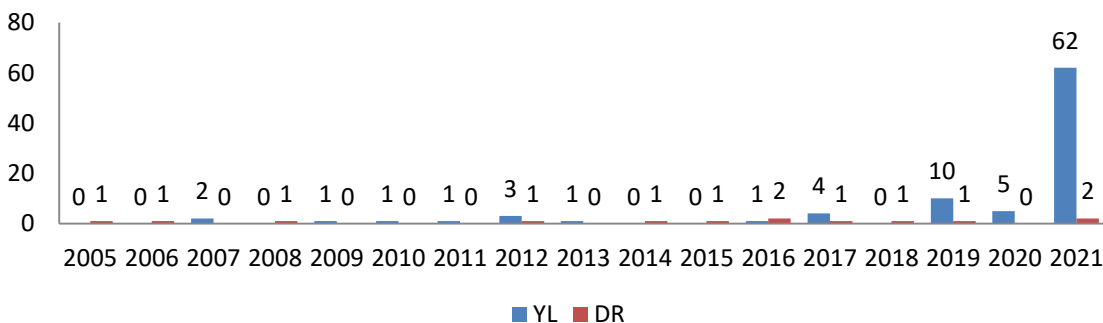
Grafik 1. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı

Grafik 1'e bakıldığında çalışmada incelenen 104 tezin %87,5 (91)'inin yüksek lisans düzeyinde ve %12,5 (13)'inin doktora düzeyinde hazırlanmış olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere uzaktan çalışma konusunu ele alan yüksek lisans düzeyi tezler doktora düzeyi tezlerden daha fazladır. Burada tabi ki yüksek lisans düzeyinde eğitim alan öğrenci sayısının doktora düzeyinde eğitim alan öğrenci sayısından fazla olması etkili olmaktadır.

2005-2021 yılları arasında uzaktan çalışma konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin yazıldığı yıllara göre dağılımına Grafik 2'de yer verilmiştir.

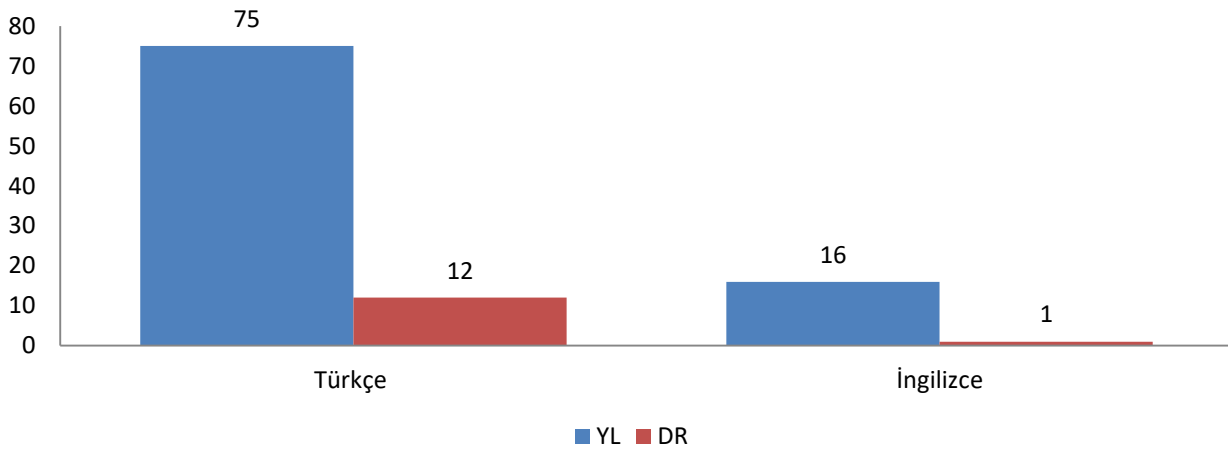
Grafik 2. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin hazırlandıkları yıllara göre dağılımı

Grafik 2 incelendiğinde uzaktan çalışma konusu kapsamında hazırlanan lisansüstü tezlerin %61,5'i 2021 yılında hazırlanmıştır. Yüksek lisans düzeyi tezlerin 2019 yılında arttığı ve 2021 yılında ani bir yükseliş yaşadığı görülmektedir. 2019 yılı öncesi yılda birkaç tane yüksek lisans düzeyinde tez hazırlanırken 2019 yılında 10 tane ve 2021 yılında 62 tane tez hazırlanmıştır. Aynı şekilde 2005-2021 yılları arasında hazırlanan doktora düzeyi tezlere bakıldığında bazı yıllar 1 tane tez hazırlanırken bazı yıllar hiç hazırlanmamıştır. Uzaktan çalışma konusu kapsamında en fazla doktora düzeyinde tez 2016 (2) ve 2021 (2) yıllarında hazırlanmıştır. 2019 sonrasında yaşanan artışı, 2019 yılında başlayan ve hâlâ devam eden Covid-19 pandemisi ile virüs salgınından korunma tedbirleri kapsamında bazı tarihlerde evden çalışma uygulamasına geçilmesinin ve uzaktan çalışma konusuna artan ilginin sağladığı söylenebilir.

Grafik 3'te uzaktan çalışma konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin yazım dillerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Grafik 3. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin yazım dillerine göre dağılımı

Tarama verilerine göre tezlerin yazım dillerine göre dağılımına bakıldığında; 91 yüksek lisans düzeyi tezin %82,4 (75)'ünün Türkçe, %17,6 (16)'sının İngilizce; 13 doktora düzeyi tezin ise %92,3 (12)'ünün Türkçe, %7,7 (1)'sinin İngilizce olarak hazırlandığı görülmektedir. Toplamda 104 lisansüstü tezin %83,7'si Türkçe ve %16,3'ü İngilizce olarak hazırlanmıştır. Yabancı dilde hazırlanan tez sayısının düşük olmasına genel olarak Türkiye'deki okullarda ve bölümlerde Türkçe dilinde eğitim verilmesi neden olmaktadır.

Tablo 1'de uzaktan çalışma konusu ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımı

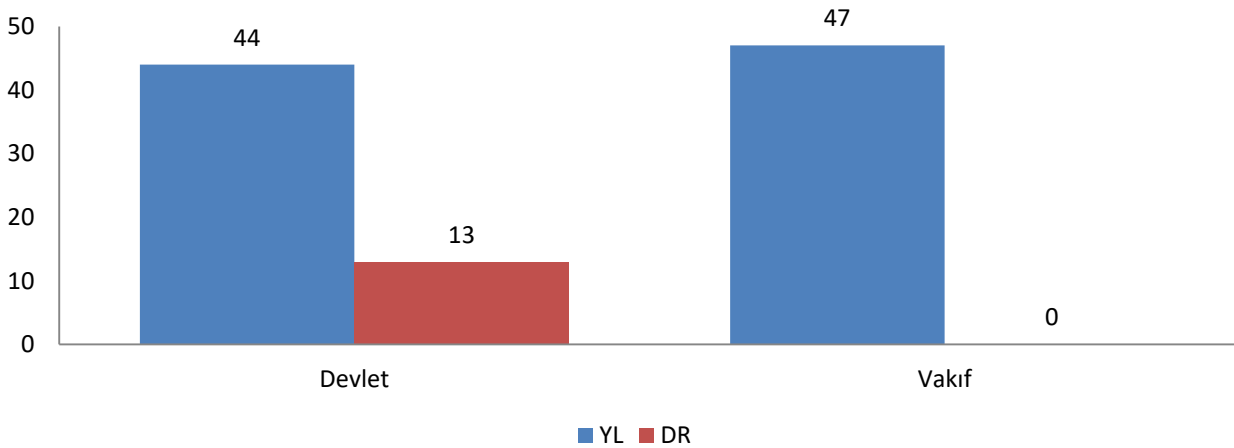
Üniversite	YL	DR	Üniversite	YL	DR
Bahçeşehir Üniversitesi	11	0	Balıkesir Üniversitesi	1	0
Marmara Üniversitesi	6	2	Erciyes Üniversitesi	1	0
Başkent Üniversitesi	4	0	Yalova Üniversitesi	1	0
İstanbul Aydın Üniversitesi	4	0	Üsküdar Üniversitesi	1	0
İstanbul Bilgi Üniversitesi	4	0	Maltepe Üniversitesi	1	0
Ankara Üniversitesi	3	1	Hacettepe Üniversitesi	1	1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	3	0	Celal Bayar Üniversitesi	1	0
Sakarya Üniversitesi	3	0	Atatürk Üniversitesi	1	0
İstanbul Üniversitesi	3	1	Antalya Bilim Üniversitesi	1	0
Yıldız Teknik Üniversitesi	2	0	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	1	0
İbn Haldun Üniversitesi	2	0	İstanbul Medipol Üniversitesi	1	0
Yeditepe Üniversitesi	2	0	İstanbul Kültür Üniversitesi	1	0
Süleyman Demirel Üniversitesi	2	0	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	0

Işık Üniversitesi	2	0	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	0
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	2	İstanbul Rumeli Üniversitesi	1	0
Kocaeli Üniversitesi	2	1	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	0
İstanbul Teknik Üniversitesi	2	1	İstanbul Gedik Üniversitesi	1	0
İstanbul Gelişim Üniversitesi	2	0	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1	0
İstanbul Arel Üniversitesi	1	0	İstanbul Okan Üniversitesi	1	0
İstinye Üniversitesi	1	0	Kadir Has Üniversitesi	1	0
Gümüşhane Üniversitesi	1	0	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	1	0
Trakya Üniversitesi	1	0	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0
Beykent Üniversitesi	1	0	Dumlupınar Üniversitesi	0	1
Ufuk Üniversitesi	1	0	Uludağ Üniversitesi	0	1
Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi	1	0	Selçuk Üniversitesi	0	1
Cumhuriyet Üniversitesi	1	0	Ege Üniversitesi	0	1
Haliç Üniversitesi	1	0	Yaşar Üniversitesi	1	0

Uzaktan çalışma konusundaki lisansüstü tezlerin hazırlandıkları üniversitelere göre dağılımına bakıldığında 91 tane yüksek lisans düzeyi tezin 50 farklı üniversite bünyesinde, 13 tane doktora düzeyi tezin ise 11 farklı üniversite bünyesinde hazırlandığı görülmüştür. Uzaktan çalışma konusu üzerine hazırlanan en fazla lisansüstü tez Bahçeşehir Üniversitesi (11) bünyesinde hazırlanmıştır. En fazla yüksek lisans düzeyi tez hazırlanan üniversite ise yine Bahçeşehir Üniversitesi (11) olurken; bunu Marmara Üniversitesi (6), Başkent Üniversitesi (4), İstanbul Aydın Üniversitesi (4) ve İstanbul Bilgi Üniversitesi (4) takip etmektedir. En fazla doktora düzeyi tez hazırlanan üniversite ise Marmara Üniversitesi (2) ve Dokuz Eylül Üniversitesi (2) olarak görülmektedir.

Uzaktan çalışma konusu ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin hazırlandıkları üniversitelerin devlet ve vakıf üniversitesi olma durumlarına göre dağılımına Grafik 4'te yer verilmiştir.

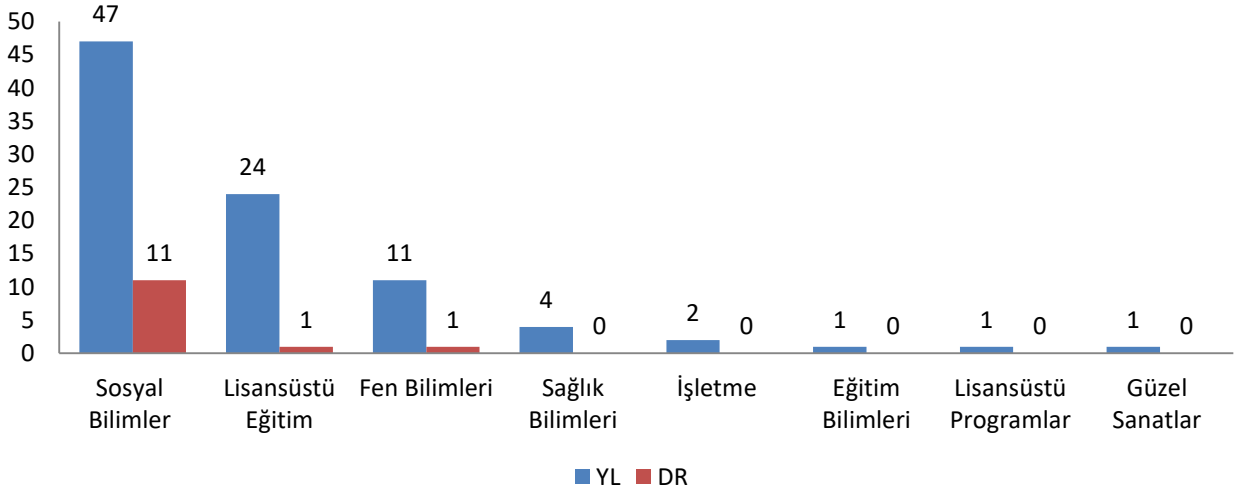
Grafik 4. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin hazırlandığı kurumların devlet ve vakıf üniversitesi olma durumu

Grafik 4'e bakıldığında yüksek lisans düzeyi tezlerin 44 tanesi devlet üniversitelerinde, 47 tanesi vakıf üniversitelerinde ve 13 adet doktora düzeyi tezin tamamının devlet üniversitelerinde hazırlandığı görülmektedir. Toplamda 104 lisansüstü tezin %54,8(57)'i devlet, %45,2(47)'si vakıf üniversitelerinde hazırlanmıştır. Uzaktan çalışma konusu ile ilgili yüksek lisans düzeyinde tezler az bir farkla vakıf üniversitelerinde daha fazla hazırlanırken toplam tezlerin yarısından fazlası devlet üniversiteleri bünyesinde hazırlanmıştır.

Grafik 5'te uzaktan çalışma konusu ile ilgili lisansüstü tezlerin hangi enstitüler bünyesinde hazırlandığına dair bilgilere yer verilmiştir.

Grafik 5. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin hazırlandıkları enstitülere göre dağılımı

Grafik 5'e bakıldığında, çalışmada incelenen 104 tane lisansüstü tez en fazla %55,8 (55)'lik bir oranla Sosyal Bilimler Enstitüsü, %23,1 (25)'lik bir oranla Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, %11,5(12)'lik bir oranla Fen Bilimleri Enstitüsü ve %9,6'lık bir oranla diğer enstitüler bünyesinde hazırlanmıştır. Yüksek lisans düzeyi tezlerin en fazla hazırlandığı enstitü Sosyal Bilimler Enstitüsü (47) olurken, Sosyal Bilimler Enstitüsünü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (24) ve Fen Bilimleri Enstitüsü (11) takip etmektedir. Ayrıca lisansüstü tezler Sağlık Bilimleri (4), İşletme (2), Eğitim Bilimleri (1), Lisansüstü Programlar (1) ve Güzel Sanatlar Enstitüsü (1) gibi farklı enstitüler bünyesinde de hazırlanmıştır. 13 tane doktora düzeyi tezin ise 11 (%84,6)'i Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlanırken 1 (%7,7)'i Lisansüstü Eğitim ve 1 (%7,7)'i de Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde hazırlanmıştır.

Tablo 2'de uzaktan çalışma alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre sınıflandırılmasına yer verilmiştir.

Tablo 2. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı

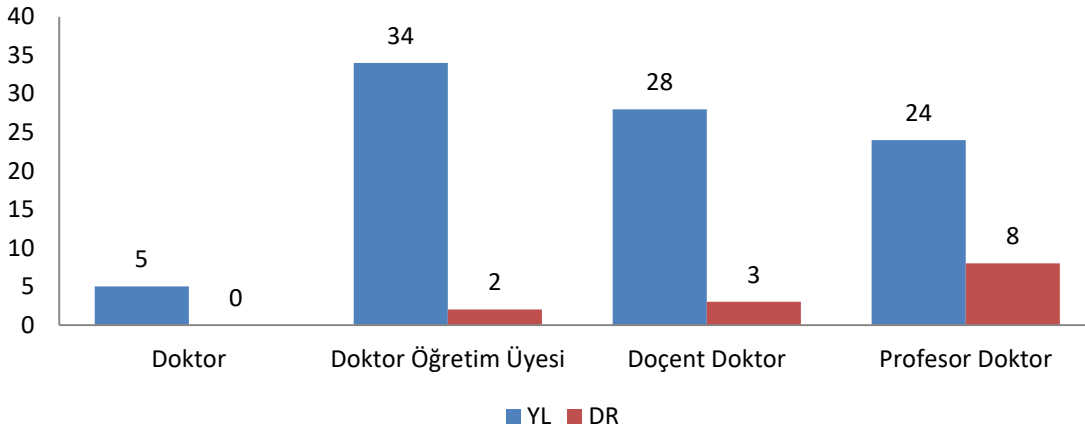
Anabilim Dalı	YL	DR	Anabilim Dalı	YL	DR
İşletme	24	2	İç Mimarlık Sanat	1	0
Özel Hukuk	12	3	İş Analitiği	1	0
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	7	3	Eğitim Yönetimi ve Planlaması	1	0
Psikoloji	5	0	Klinik Psikoloji	1	0
Sosyoloji	4	2	Tasarım	1	0
İç Mimarlık	2	0	Pazarlama	1	0
İnsan Kaynakları Yönetimi	2	0	Örgüt Psikolojisi	1	0
İş Sağlığı ve Güvenliği	1	0	Beslenme ve Diyetetik	1	0
Kadın Çalışmaları	2	0	Mimarlık	1	0
Şehir ve Bölge Planlama	1	1	İletişim Bilimleri	1	0
Hemşirelik	1	1	Finansal İktisat	1	0
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1	1	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	1	0
Yönetim ve Organizasyon	1	0	Yapı İşletmesi	1	0
Siber Güvenlik Anabilim Dalı	1	0	Endüstri Mühendisliği	1	0
Sağlık Yönetimi	1	0	Bilgisayar Mühendisliği	1	0
Ruhsal Travma	1	0	Aile Danışmanlığı	1	0
İş Sağlığı ve Güvenliği	1	0	Endüstri Ürünleri Tasarımı	1	0
Hemşirelik	1	0	Bilgisi Yok	5	0
Hava Taşımacılığı Yönetimi	1	0			

Uzaktan çalışma konusu ile ilgili hazırlanan 104 tane lisansüstü tezin en fazla hazırlandıkları anabilim dalı dağılımına bakıldığında; %25(26)'i işletme anabilim dalı, %14,4(15)'ü özel hukuk anabilim dalı ve %9,6(10)'sı çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri anabilim dalı bünyesinde

hazırlanmıştır. Yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezin en fazla olduğu anabilim dalları işletme (24), özel hukuk (12), çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri (7), psikoloji (5), sosyoloji (4) anabilim dalları olarak görülmektedir. Bunun yanında 31 farklı anabilim dalı altında uzaktan çalışma konusunda yüksek lisans düzeyinde tez hazırlanmıştır. Doktora düzeyinde tezler ise en fazla özel hukuk (3) ve çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri (3) anabilim dalları altında hazırlanmıştır. Bunun yanında diğer doktora düzeyinde tezler işletme (2), sosyoloji (2), şehir ve bölge planlama (1), mimarlık (1) ve halkla ilişkiler (1) anabilim dalı altında hazırlanmıştır. Anabilim dallarına bakıldığında yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezlerin doktora düzeyinde hazırlanan tezlere göre daha farklı anabilim dallarında hazırlandığı görülmektedir.

Uzaktan çalışma konusu ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin danışmanlığını yapan akademisyenlerin akademik unvanlarına göre dağılımına Grafik 6'da yer verilmiştir.

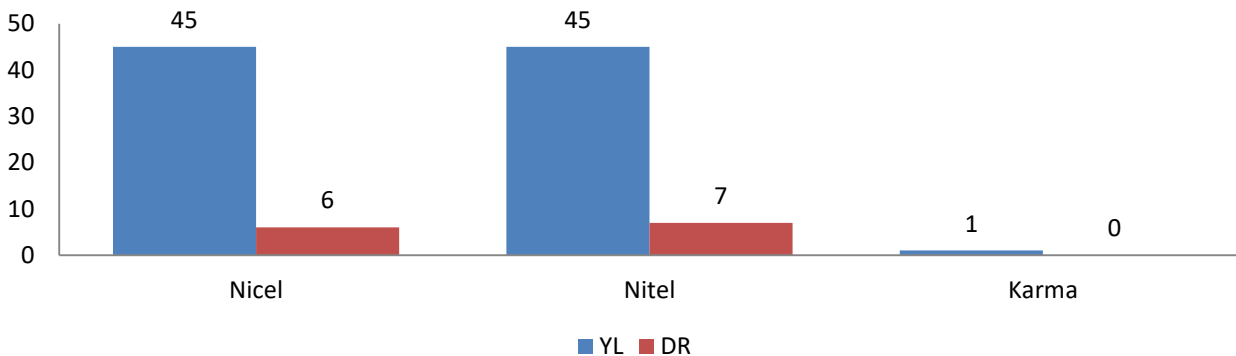
Grafik 6. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin danışman unvanlarına göre dağılımı

Uzaktan çalışma alanında yapılan lisansüstü tezlerin danışmanlarının unvanlarına göre dağılımına bakıldığında; %4,8(5)'inin danışmanının Doktor, %34,6(26)'sının danışmanının Doktor Öğretim Üyesi, %30,8(32)'sinin danışmanının Profesör Doktor ve %29,8(31)'inin danışmanının Doçent Doktor unvanına sahip olduğu görülmektedir. Hazırlanan yüksek lisans düzeyi tezlerinin danışmanının 5'inin Doktor, 34'ünün Doktor Öğretim Üyesi, 28'inin Doçent Doktor ve 24'ünün Profesör Doktor ve doktora tezlerinin danışmanının 2'sinin Doktor Öğretim Üyesi, 3'ünün Doçent Doktor ve 8'inin Profesör Doktor unvanına sahip olduğu görülmektedir. Yüksek lisans tezlerinden bir tanesinin iki danışmanı bulunmaktadır. Yüksek lisans düzeyi tezlerin hazırlanmasında en fazla danışmanlığı Doktor Öğretim Üyesi; doktora düzeyi tezlerin hazırlanmasında ise en fazla danışmanlığı Profesör Doktor unvanına sahip öğretim üyelerini yaptığı söylenebilmektedir. Vakıf üniversitelerinde hazırlanan bazı tezlerde doktor unvanına sahip öğretim üyelerinin de danışmanlık yaptığı görülmektedir.

Uzaktan çalışma alanında yazılan lisansüstü tezlerin kullanılan yöntemlere göre dağılımına Grafik 7'de yer verilmiştir.

Grafik 7. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin kullanılan yöntemlerine göre dağılımı

Grafik 7'ye bakıldığında, uzaktan çalışma konusu ile ilgili 104 tane lisansüstü tezin %50(52)'sinde nitel, %49,0(51)'unda nicel araştırma yöntemleri ve %1(1)'inde karma araştırma yöntemleri kullanılmıştır. 91 tane yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezin 45'inde nicel, 45'ünde nitel ve 1'inde karma yöntemler kullanılmıştır. 13 tane doktora düzeyinde hazırlanan tezin 6'sında nicel ve 7'sinde nitel yöntemler kullanılmıştır. Hazırlanan tezlerde nitel yöntemler de nicel yöntemler de çok yakın oranlarda tercih edilmiştir.

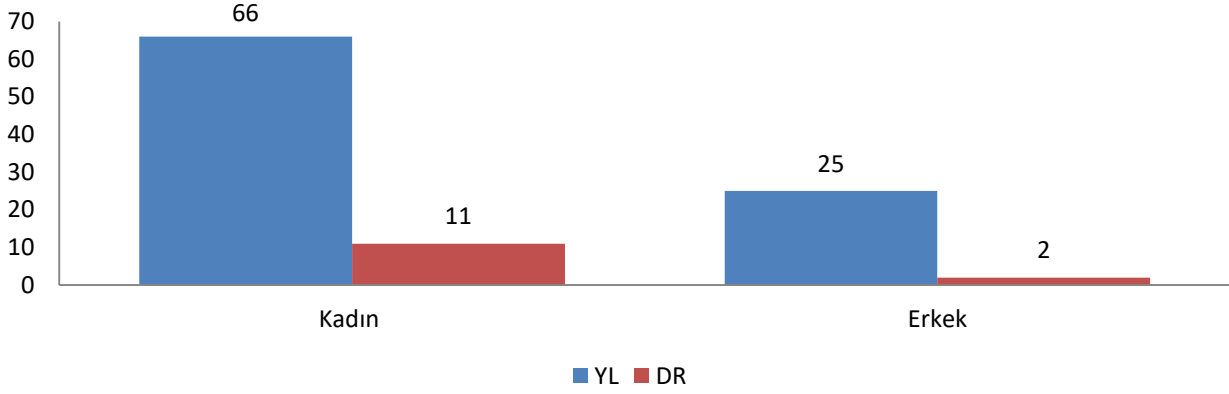
Tablo 3. Çalışmada incelenen lisansüstü terlerde uzaktan çalışma ile ilişkilendirilen konuların dağılımı

İlişkilendirilen Konu	YL	DR	İlişkilendirilen Konu	YL	DR
Hukuki Boyut	9	3	Sanal Kaytarma	1	0
Uzaktan Çalışma Deneyimi	8	0	Örgütsel Yabancılaşma	1	0
Örgütsel Bağlılık	7	0	Beslenme	1	0
İş-Yaşam Dengesi	6	1	Örgütsel Vatandaşlık	1	0
Performans	5	0	Memnuniyet	1	0
Kadın Emeği	5	1	İş Stresi	1	0
İş Tatmini	5	0	Kentsel Trafik Yüğü	1	0
Uzaktan Çalışma Algısı	4	0	Sektörel Etkiler	1	0
Uzaktan Çalışma Hayatı	3	1	Yaşam Kalitesi	1	0
Motivasyon	3	0	Değişime Hazır Olma	1	0
Aile İçi İletişim-İlişki	3	0	Medyada Dijital Dönüşüm	1	0
İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkı	3	0	İşe Adanmışlık	1	0
Verimlilik	2	0	Aile-İş Çatışması	1	0
Teknostres	2	0	Kaygı	1	0
Mahremiyet	2	0	Yeni Medya Kullanımı	1	0
Yaşanan Tehlike ve Riskler	2	0	Uzaktan Çalışma ve Egzersiz	1	0
Yaşam Tatmini	2	0	Kavramsal Çerçeve	1	0
Tüketici Davranışları	2	0	BT' deki Gelişmeler	1	0
İKY Faaliyetleri	3	0	Bilgi Güvenliği	1	0
Çalışma Alanları	2	1	Kentsel Coğrafya, Kent Planlaması	1	0
Çalışan Refahı	2	0	Kadınlar Üzerindeki Etkisi	1	0
Stres ve Belirsizlik	1	0	İç Mekan Tasarımı	1	0
Siber Mobbing	1	0	Toplumsal Hayata Etkileri	1	0
Örgütsel Güven	1	0	Liderde Tevazu ve Etik Liderlik	0	1
Örgütsel Adalet	1	0	İşgücü Maliyetleri ve Rekabet Gücüne Etkisi	0	1
Engelli İstihdamında Uzaktan Çalışma Algısı	0	1	Erkek Kimliğinde Yarattığı Değişimler	0	1
Engelli İstihdamında Uzaktan Çalışma	0	1	İşletme Kültürü	0	1

Uzaktan çalışma konusu ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin ilişkilendirildikleri konulara bakıldığında 104 tezin 12'si uzaktan çalışmanın hukuki boyutuna yöneliktir. Uzaktan çalışma konusuna çok farklı enstitü ve anabilim dallarında yer alan yüksek lisans düzeyinde tez hazırlayan araştırmacılar tarafından ilgi duyulması uzaktan çalışmanın çok farklı konularla ilişkilendirilmesini sağlamıştır. Yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezlerde hukuki boyut (9), uzaktan çalışma hayatına yönelik çalışanların deneyimleri (8), uzaktan çalışmada örgütsel bağlılık (7), uzaktan çalışanların iş-yaşam dengeleri (6), uzaktan çalışma performansı (5), uzaktan çalışan kadın emeği ve kadınların yaşadıkları (5) ve uzaktan çalışmada iş tatmini (5) konuları en fazla ilişkilendirilen konuları oluşturmaktadır. Doktora düzeyinde hazırlanan tezlerde de en fazla hukuki boyuta yönelik tezler hazırlanmıştır. Bunun yanında yine uzaktan çalışma ve iş yaşam dengesine (1), kadın emeğine (1), engelli istihdamında uzaktan çalışma modeli (1) ve uzaktan çalışma algısına (1), çalışma alanlarında yaşanan değişimlere (1), uzaktan çalışmada liderlik özelliklerine (1) ve uzaktan çalışma modelinin erkek kimliğinde yarattığı değişimlere (1) yönelik çalışmalar yapılmıştır. Tabloda görüleceği üzere araştırmacılar tarafından uzaktan çalışma konusu çok farklı konularla ilişkilendirilmiştir.

Grafik 8'de uzaktan çalışma konusu ile ilgili lisansüstü tez hazırlayan araştırmacıların cinsiyetlerine göre dağılımına yer verilmiştir.

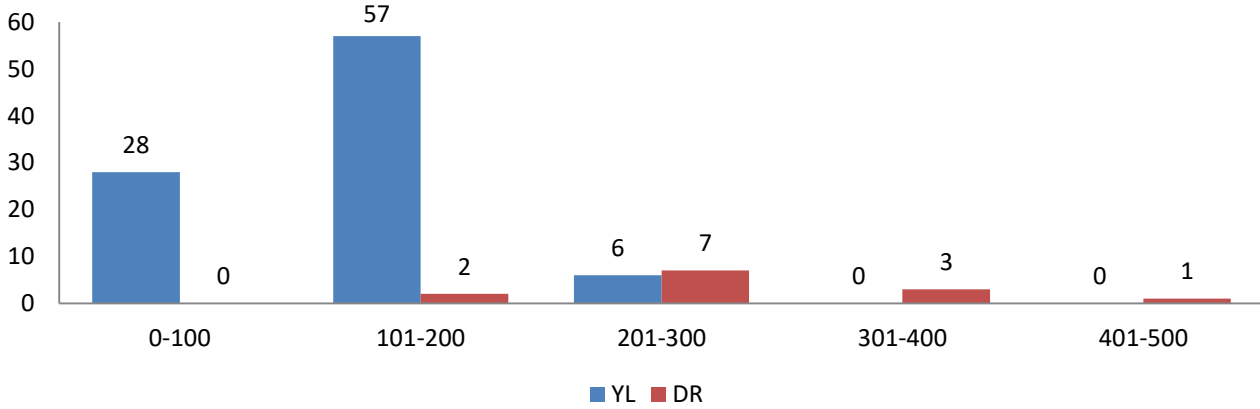
Grafik 8. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerinin yazarlarının cinsiyetine göre dağılımı

Lisansüstü tezlerin yazarlarının cinsiyet dağılımına bakıldığında kadınların oranı erkeklerden yüksek olarak tespit edilmiştir. 104 tane lisansüstü tezinin %74 (77)'ü kadınlar, %26 (27)'si ise erkekler tarafından hazırlanmıştır. Yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezlerin %72,5 (66)'i kadın, %27,5 (25)'i erkek ve doktora düzeyinde hazırlanan tezlerin ise 11'i kadın, 2'si erkek araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Uzaktan çalışma konusu ile kadınların daha çok ilgilendiği ve bunun nedenin de kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gereği uzaktan çalışmaya yönelmelerinin olduğu söylenebilmektedir.

Grafik 9'da uzaktan çalışma ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin sayfa aralıklarına göre dağılımına yer verilmiştir.

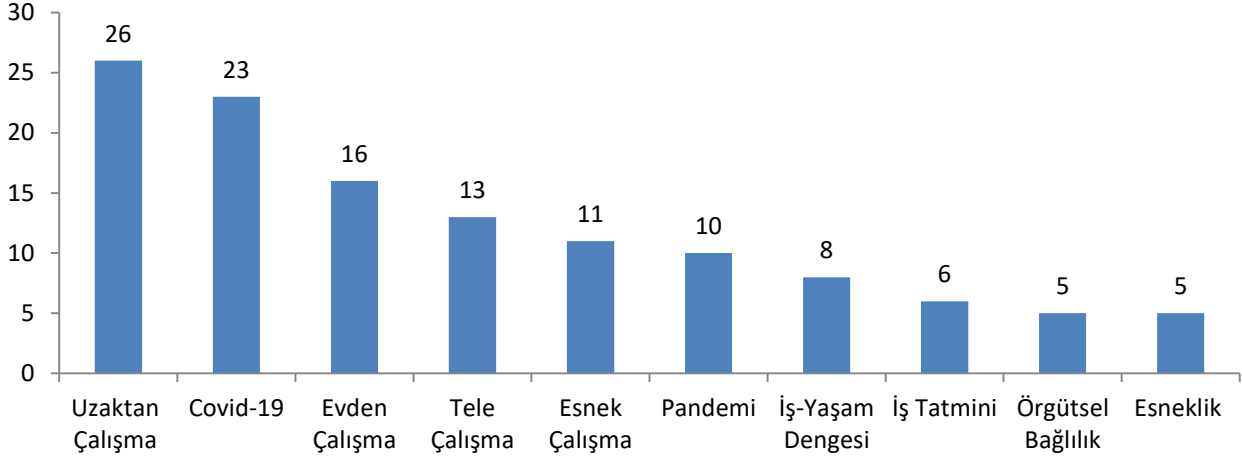
Grafik 9. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin sayfa sayısına göre dağılımı

Uzaktan çalışma konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin sayfa sayılarına göre dağılımına bakıldığında 104 tane tezin %56,7 (59)'ünün 101-200 sayfa aralığında hazırlandığı görülmektedir. 91 adet yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezin %30,8(28)'inin 0-100; %62,6(57)'sının 101-200 ve %6,6(6)'sının 201-300 sayfa aralığında hazırlandığı ve yoğunluğun 101-200 aralığında olduğu görülmektedir. Doktora düzeyinde hazırlanan tezlerin ise yarısından fazlası yani 7 (%53,8) tanesi 201-300 sayfa aralığında hazırlanırken 2 (%15,4) tanesi 101-200, 3 (%23,1) tanesi 301-400 ve 1 tanesi de 401-500 sayfa aralığında hazırlanmıştır. Doktora düzeyinde tezlerin genel olarak 201 ile 400 sayfa arasında hazırlandığı söylenebilmektedir.

Grafik 10'da ise incelenen lisansüstü tezlerde en çok kullanılan anahtar kelimelere yer verilmiştir.

Grafik 10. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerde en fazla kullanılan 10 anahtar kelime

Uzaktan çalışma ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimelere bakıldığında, 104 tez için 459 anahtar kelime kullanılmıştır. Bir tez başına ortalama 4 anahtar kelime düşmektedir. 'Uzaktan Çalışma' (26), 'Covid-19' (23), 'Evden Çalışma' (16), 'Tele Çalışma' (13), 'Esnek Çalışma' (11), 'Pandemi' (10), 'İş-Yaşam Dengesi' (8), 'İş Tatmini' (6), 'Örgütsel Bağlılık' (5), 'Esneklik' (5) anahtar kelimeleri en çok kullanılan 10 anahtar kelimeyi oluşturmaktadır. Uzaktan çalışma konusu ile ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerde kullanılan tüm anahtar kelimelerin %5,7'sini uzaktan çalışma ve yine %5'ini Covid-19 anahtar kelimeleri oluşturmaktadır. Uzaktan çalışma uygulamasına covid-19 ile birlikte geçildiği için ve rekor düzeyde çalışmalar pandemi döneminde ele alındığı için en fazla kullanılan anahtar sözcükler içerisinde Covid-19 ve pandemi terimleri yer almaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Son yıllarda ulusal ve uluslararası yazında uzaktan çalışma konusu ile ilgili araştırmaların sayısının arttığını söylemek mümkündür. Özellikle geçtiğimiz bir yıl içerisinde Türkiye'de hazırlanan lisansüstü tezlerde şu zamana kadar hazırlanan tüm tezlerin sayısının toplamından bile fazla tez hazırlanmıştır. Araştırmacıların konuya olan ilgileri bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Çalışmada uzaktan çalışma konusuna yönelik olarak hazırlanan lisansüstü tezlerin gelişim süreci ve bibliyometrik özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesi üzerinden ulaşılan uzaktan çalışmayı konu alan lisansüstü tezler incelenmiştir. Araştırmada 2005-2021 yılları arasında hazırlanan ve konu ile ilişkili olan 104 adet lisansüstü tez analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre uzaktan çalışma alanına yönelik olarak hazırlanan lisansüstü tezlerin büyük oranda yüksek lisans düzeyinde, Türkçe olarak ve 2021 yılında hazırlandığı tespit edilmiştir. İncelenen zaman aralığındaki tezlerin %61,5 (64)'ünün 2021 yılında hazırlanması kavrama yönelik ilgiyi gözler önüne sermektedir.

Hazırlanan lisansüstü tezlerden; yüksek lisans düzeyindeki tezler 50 farklı üniversite bünyesinde hazırlanırken 11 tane tez ile Bahçeşehir Üniversitesi en fazla teze sahip üniversite olmuştur. Doktora düzeyinde tezler ise 11 farklı üniversite bünyesinde hazırlanırken 2'ser tane tez ile Marmara Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi en fazla teze sahip olmuştur. Enstitü ve anabilim dalı dağılımlarına bakıldığında yüksek lisans ve doktora düzeyinde en fazla tezin Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlandığı ve yüksek lisans düzeyinde hazırlanan en fazla tezin İşletme Anabilim Dalı, doktora düzeyinde hazırlanan en fazla tezin Özel Hukuk Anabilim Dalı bünyesinde hazırlandığı tespit edilmiştir. Bunun yanında uzaktan çalışma konusu ile ilgili yüksek lisans düzeyinde tezler 8 farklı enstitü ve 36 farklı anabilim dalı altında yer verildiği; doktora düzeyinde tezler ise 3 farklı enstitü ve 7 farklı anabilim dalı altında yer verildiği görülmektedir. Lisansüstü tezlerin danışmanlığını yapan akademisyenlerin akademik unvanlarına bakıldığında ise; yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezler de en fazla danışmanlığı Doktor Öğretim Üyesi, doktora düzeyinde hazırlanan tezlerde de Profesör Doktor unvanına sahip öğretim üyelerinin danışmanlık yaptığı görülmektedir.

Yüksek lisans ve doktora düzeyinde hazırlanan tezlerde uygulanan yöntemlere bakıldığında araştırmacıların hem nitel hem de nicel yöntemleri yoğun olarak tercih ettikleri görülmektedir. Nitel ve nicel yöntemleri kullanan çalışma sayıları neredeyse eşittir. Uzaktan çalışma konusu ile ilişkilendirilen konulara bakıldığında, yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezlerde daha çok uzaktan çalışmanın hukuki boyutu, uzaktan çalışma deneyimi, uzaktan çalışma ve örgütsel bağlılık, uzaktan çalışma ve iş-yaşam dengesi gibi konular ile ilişki kurulmuştur. Doktora düzeyinde hazırlanan tezlerde ise en fazla konunun hukuki boyutu üzerinde durulmuştur. Yüksek lisans düzeyinde hazırlanan tezlerin sayı bakımından fazla olması konu çeşitliliği sağlarken doktora düzeyinde çoğunlukla hukuki boyuta yönelik çalışmalar yapılması eksilik olarak ifade edilebilir. Yine de doktora düzeyinde hazırlanan tezlerde de farklı konulara yer verilmiştir. Aslında eski ama uygulama olarak Türkiye için yeni olan bu iş modelinin gelişmesi için gerekli araştırmaların yapılması gerekmektedir. Doktora düzeyinde tezlerde uzaktan çalışma konularına daha fazla yer verilmesi ve alana olan katkıların artırılması sağlanmalıdır. Bu yönde iyi bir adım YÖK tarafından atılmış ve uzaktan çalışma alanında doktoralı araştırmacı yetiştirebilmek için ilk kez 2019 yılında “Uzaktan Çalışma, İstihdam ve Yeni İş Modelleri” özel alanında doktora programı açılmıştır. Alana alınan doktora öğrencilerinin bu yönde çalışmalar yapacağı ve önümüzdeki yıllarda uzaktan çalışma alanına yönelik doktora düzeyinde hazırlanmış tezlerin sayısında artış olacağı düşünülmektedir.

Uzaktan çalışma konusu üzerine tez hazırlayan araştırmacıların cinsiyetlerine bakıldığında, konu kadın araştırmacıların ilgisini daha fazla çekmektedir. Hem yüksek lisans hem de doktora düzeyinde tez hazırlayan kadın sayısı erkek sayısından oldukça fazladır. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri gereği hem ev hem de iş yaşamını bir arada götürmesi, ev işi, çocuk bakımı gibi işlerin kadınla özdeşleşmesi bir ayağı ve bir aklı evde kalan pek çok kadın için uzaktan çalışma cazip gelmektedir. Uzaktan çalışma ve kadın emeği, uzaktan çalışma ve iş-yaşam dengesinin sağlanabilmesi gibi konular üzerine yapılan çalışmalar kadınların yaşadıkları sorunları göz önüne sermenin en iyi yollarından birisini oluşturmaktadır. Kadınların aile ekonomisine destek olabilmesi, ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmeleri, kadın emeğinin ve uzaktan çalışmanın kadınlar için avantajlarının ortaya çıkarılabilmesi adına çalışmalara devam edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın hem uzaktan çalışma üzerine lisansüstü eğitim almayı düşünen öğrencilere hem de uzaktan çalışma literatürüne katkı sağlayacağı ümit edilmektedir. Uzaktan çalışma konusuna olan ilginin daha da artması ve gelişmekte olan bir alanın mevcut durumunun bir profilinin çıkarılabilmesi için bu çalışmanın önem arz edeceği düşünülmektedir. Uzaktan çalışma konusu ile ilgili çalışma yapacak araştırmacılara hangi konularda araştırma yapabileceği en fazla çalışılmış ve en az çalışılmış konuların, uzaktan çalışma konusuna olan eğilimin ve ilginin ortaya koyulması sağlanmaktadır. Araştırmanın başlıca sınırlılığını sadece lisansüstü tezlerin ve Ulusal Tez Merkezi veri tabanında erişimi sağlanabilen lisansüstü tezlerin incelenmesi oluşturmaktadır. İleriki araştırmalarda lisansüstü tezlerin yanı sıra konu bağlamında hazırlanmış makale, kitap, kitap bölümü ve bildirilerin de inceleme kapsamına analizi yapılabilir ve çalışmalar genişletilebilir.

KAYNAKÇA

Akkirman, A.D. & Harris, D.L. (2005). Sanal işyerinde örgütsel iletişim memnuniyeti. *Yönetim Geliştirme Dergisi*, 24(5), 397-409. <https://doi.org/10.1108/02621710510598427>

Aksöz, E. O. & Yücel, E. (2020). Engelli turizmi alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 388-404.

Alkan, G. (2014). Türkiye’de muhasebe alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları üzerine bir araştırma (1984-2012). *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (61), 41-52. <https://doi.org/10.25095/Mufad.396448>

Alkan Meşhur, H. F. (2011). Ortopedik engellilerin istihdamında tele çalışmaya ilişkin tutumlar açısından bir uygulama. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 11(22), 72-118.

Aslan, M. (2021). İş yaşam dengesi üzerine bir araştırma: lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 2623-2633. <https://Doi.Org/10.20491/İsarder.2021.1281>.

Austin-Egole, I. S., Iheriohanma, E. B. J. ve Nwokorie, C. (2020). Flexible working arrangements and organizational performance: An overview. *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)*, 25(5), 50-59. <https://doi.org/10.9790/0837-2505065059>.

Ayaz, N. & Türkmen, B. M. (2018). Yöresel yiyecekleri konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Gastoria: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 2(1), 22-38. <https://doi.org/10.32958/gastoria.411345>

Bozdağlıoğlu, U. Y. (2008), Türkiye’de işsizliğin özellikleri ve işsizlikle mücadele politikaları. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 45-65.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2015). *Ulusal istihdam stratejisi 2014-2023*. Ankara

De Bakker, F. G., Groenewegen, P. & Den Hond, F. (2005). A bibliometric analysis of 30 years of research and theory on corporate social responsibility and corporate social performance. *Business & Society*, 44(3), 283-317. <http://dx.doi.org/10.1177/0007650305278086>

Deloitte (2020). İşin Geleceği: Uzaktan çalışma sisteminde organizasyonel dayanıklılığı korumak, Deloitte Raporu.

Demirbulat, Ö. G., & Dinç, N. T. (2017). Sürdürülebilir turizm konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 20-30.

Diboğlu, D. & Eryılmaz, G. (2021). Zaman yönetimi konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 164-185. <https://doi.org/10.55044/Meusbd.1018005>

Doyle, S. (2005). *The manager’s pocket guide to motivating employees*. Massachusetts: HRD Press.

Ekonomi, M. (1993, 27-31 Ekim). *Türk iş hukukunda esnekleşme gereği*. Çalışma Hayatında Esneklik Semineri, İzmir Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı.

Fadinger, H., & Schymik, J. (2020). *The effects of working from home on covid-19 infections and production a macroeconomic analysis for Germany*. University of Bonn and University of Mannheim, Germany.

Fitzer, M. M. (1997). Managing from afar: Performance and rewards in a telecommuting environment. *Compensation & benefits review*, 29(1), 65-73.

Görücü, İ. (2018). Tele çalışma (Evde çalışma). Kürşad Özdaşlı vd. (Ed), *Sosyal Beşerî ve İdari Bilimler Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar*, 2, 285-306.

Harpaz, I. (2002). Advantages and disadvantages of telecommuting for the individual, organization and society. *Work Study*, 51(2), 74-80.

Hekimler, A. (2021). Home office uygulaması ve uzaktan çalışma yönetmeliği hakkında genel bir değerlendirme. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 127, 102-107.

International Labour Organization (1990) *Conditions of work digest telework*. International Labour Office Geneva. 9(1), 1-252.

Kavi, E. & Koçak, O. (2010). *Bilgi toplumunda evden çalışmanın etik boyutu*. Sosyal Siyaset Konferansları, 59, 69-88.

Keser, A. & Kümbül Güler, B. (2016). *Çalışma psikolojisi* (1.Baskı). Umuttepe Yayınları

Kılıç, A., Oflaz, M., Acun, A. & Avcıkurt, C. (2017). *Girişimcilik konulu lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik bir analiz*. 8. Uluslararası Girişimcilik Kongresi.

Kurland, N. B. & Bailey, D. A. (1999). Telework: The advantages and challenges of working here, there, anywhere, and anytime. *Organizational Dynamics*, 28(2), 53-68.

- Martinez M. A., Cobo, M. J., Herrera, M., vd., (2015). Analyzing the scientific evolution of social work using science mapping. *Research on Social Work Practice*, 25, 257-277.
- Murphy, E. (1996). *Flexible work*. Director Books, Hertfordshire.
- Naswall, K., Hellgren, J. & Sverke, M. (2008). *The individual in the changing working life*. New York: Cambridge University Press
- Ölçer, F. (2004). Telework: 21. yüzyılın yeni çalışma biçimi. *Öneri Dergisi*, 6(22), 145-165.
- Ören, K. ve Yüksel, H. (2012). Geçmişten günümüze çalışma hayatı. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1(1), 34-59.
- Özispa, N. & Akdaş, O. (2019). Dijital dönüşüm konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı bibliyometrik analizi. *Mersin Üniversitesi Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 60-75.
- Öztürk İnal, B. (2022). *Uzaktan çalışma*. Plato Hukuk.
- Öztürkoğlu, Y. (2013). Tüm yönleriyle esnek çalışma modelleri. *Beykoz Akademi Dergisi*, 1 (1), 109-129.
- Pektaş, Ç. & Aydın, S. (2022). Sanal kaytarma konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 89-108. <https://doi.org/10.30794/Pausbed.946397>
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics?. *Journal of Documentetion*, 25, 348-349.
- Roseberry, C. (2008). *Moving to mobility creating a successful remote work environment*. London: British Standards Institution.
- Soysal, T. (2006). Tele çalışma. *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, 9(1), 133-165.
- Süzek, S. (2016). *İş hukuku*. Beta Yayıncılık.
- Taner, D. & Avcı Negiz, N. (2018). Kamu idarelerinde esnek çalışmaya dair kavramsal bir çerçeve. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 557-585.
- Tanpipat, W., Lim, H. W. & Deng, X. (2021). Implementing remote working policy in corporate offices in Thailand: Strategic facility management perspective. *Sustainability*, 13(3), 1-22.
- Tavares, A. I. (2017). Telework and health effects review. *Int. J. Healthc*, 3(30). <https://doi.org/10.5430/ijh.v3n2p30>
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2022). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (1994). *Çalışma hayatında esneklik*. Tisk İnceleme Yayınları No: 10.
- Yelman, E. (2022). Türkiye’de vergi afları üzerine yazılmış olan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *International Journal of Public Finance*, 7(1), 211-238. <https://doi.org/10.30927/İjpf.972884>.
- Yorgun, S. (1999). Esnek çalışma işsizliğe çare mi (İs flexible working a cure for unemployment)? İçinde *Kamuoyunda esneklik (Flexibility in Public Opinion)*. Mess Publications.
- Yorgun, S. (2010). Sömürü, koruma ve pozitif ayrımcılıktan çalışma hayatının egemen gücü olmaya doğru kadınlar: 21. Yüzyıl ve pembeleşen çalışma hayatı. *Sosyoekonomi*, 11(11), 167-190.

